

הַלְבוּת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן פּוּ פַח

ביאורים ומוספים

טהרה קודם התפילה, ועוד שהרחיצה במקלחת היא רחיצה ארעית, אבל מימי להאריך בכך הוא דבר מגונה. והורה הגר"י אלישיב (לשכנו תדרשו ח"א קונטרס הלכות תפילה לגר"י ישראלון סייד) שאין לרחוץ את כל גופו לפני התפילה, אך אם רוחץ את גופו בשביל הטבילה במקוה, מותר לרחוץ רק על ידי מקלחת. והעת הגר"י איערבך (מאור השבת ח"ב עמ' תקפו-תקפט) שאולי אפשר להקל לעשות מקלחת גם ללא טבילה, אך בלי ספק. וכן הורה הגר"י קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה פי' הע' 22) שמי שקשה לו להתפלל בלי רחיצה, מותר לו להתקלח קודם התפילה. והגר"י קרליץ (שיח תפלה עמ' תרצג) הורה שמותר לרחוץ רק את פניו ידיו ורגליו, והוסיף שזה נאמר דוקא אם קובע עצמו לרחיצה, אבל אם משהו מפריע לו באיזה מקום יכול לרחוץ, ואפילו אם צריך לצורך כך לרחוץ עם סבון.

4) והחז"י (דעת נוטה עמ' קצב) הורה שטבילת עזרא אינה דוחה תפילה בציבור [וביאר הגר"י קניבסקי (שם) שדברי החז"י נאמרו למי שאינו זכיר תמיד בטבילה זו].

[משנ"ב ס"ק ג]

שְׁתַּקְתָּ גִּזְיָה שְׂאִין רַב הַעֲבוּר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהּ, וּבְטוֹלָהּ.⁶⁴
6) ולאחר שביטלה, אין בעל קרי צריך על פי דין לטבול לא לדברי תורה ולא לתפילה, ומשום כך כתב השו"ע לקמן (סי' תריג סי"א) והמשנ"ב שם (סי' כט-ל) שמי שנטמא בקרי ביום הכיפורים, ירחץ רק את מקום הקרי, אבל לא יטבול וגם לא ישפוך עליו תשעה קבין.

[משנ"ב ס"ק ד]

יֵשׁ אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה שְׁנוּהֵגִין בְּתַקְנָהוֹן⁶⁵ [וטובלין אֵת עֲצָמָן לְקַרְיָה]⁶⁶ וכו', שְׂאֵרְבָּעִים סָאָה מֵיִם שְׂאֵרְבָּעִים כְּשֵׁרִים לְטַבֵּילָה ז'⁶⁷.
6) ולענין לרחוץ עצמו אחר טבילה זו, כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"א סי' סד אות טו) שמותר, כיון שאין טבילה זו מעיקר הדין אלא רק מנהג, ועוד, שהרי מים שאובים כשרים לטבילה זו, ולכן אין לחוש אם יבואו לומר שהרחיצה מטרתה ולא הטבילה.
7) ואותם חסידים ואנשי מעשה שנוהגים לטבול תמיד בתקנת עזרא, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרו סי' ד ד"ה משום) בשם ר' ישעיה פיק שצריכים להיזהר להטיל מים קודם ירידתם לטבול, שאם לא יזהרו יהיו טמאים כשיטילו מים אחר כך.
ולטבילת עזרא כתב לקמן (שם ס"ק בא) שמספיק לטבול פעם אחת.

ולענין טבילה זו בשבת, כתב לקמן (סי' שכו ס"ק כד) שיש בזה מחלוקת אם מותר לטבול, ומי שנוהג בזה אין למחות בידו, אבל אם נטמא בשבת ויום טוב נתפשט המנהג להתיר, ובלבד שיוזהרו שלא לסחוט את השיער, וכתב בביה"ל שם (סי' ד"ה אדם) שטבילה לתוספת קדושה יש למנוע מחשש שמא יסחוט השיער. וראה מה שכתבנו בזה לקמן שם ס"ק ז ובביה"ל ד"ה אדם.

8) ולגבי טבילה לתוספת קדושה כגון בערב שבת, כתב בספר דברי תורה (מהדו"ת סי' פג) שמים שאובים מועילים, ולכן אם אין לו מקוה אחר יוכל לטבול בו ולכוון את כל הכוונות הראויות. ולגבי טבילה לצורך תשובה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' סד) שמדברי השלי"ה מוכח שלא מועיל לזה מים שאובים.

[משנ"ב שם]

וְיִזְהַר לְשׂוֹפְכִים⁶⁸ עָלָיו שֵׁשֶׁפְּכוּ כְּנָגְדָה גּוֹפּוֹ מִמֶּשֶׁל⁶⁹ וכו', צָרִיךְ כִּי־דָ קְנוֹאֲרֵט לְשִׁפְכֵת תְּשַׁעָה קְבִין⁷⁰ וכו', וְאֵין לוֹ רַק לְרַחֵץ אוֹתוֹ מִקּוֹם שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִלְּקַלָּה מִשְׁכַּבְתָּ וְנִדְעָה⁷¹. וְכֵן קְרִיאַת שְׁמַע מֵיִם חֲלוּקִים הַמְשָׁךְ בְּמִלּוּאִים עֲמוּד 23

[משנ"ב ס"ק ז]

אֲמַרִינָן לְבוֹד וְהָיוּ מְכַסְּתֵיהֶן⁷², אֲכָל אִם הִקְלִי פְתוּחִים לְמַעְלָה, אֲפִלּוּ פְחוֹת מִשְׁלֶשָׁה אַסוּרִים⁷³.

11) ולגבי ריח רע של צואה, כתב לעיל (סי' עו ס"ק ג) שאף למי שסובר שהפסקה מועילה לריח רע, היינו דוקא על ידי מחיצה שעושה רשות לעצמה, אבל לא על ידי כפיית כלי.

12) ובטעם החילוק מדוע בפתוח למעלה פחות משלשה טפחים לא אומרים שיחשב כסגור מדין לבדו ואילו בכפה כלי יש אריר פחות משלשה טפחים בין הכלי לקרקע אומרים לבדו, ביאר הבית ברוך (מלואים כלל ג ס"א) שבפתוח למעלה ורחיצה להחשיבו כמכוסה מדין לבדו אין לומר כן משום שאין לבדו בכלים, ואף אם יש לבדו מ"מ אין הדין משנה את המציאות שהוא מגולה, אבל בכלי שכפחו על פיו שייך בו דין לבדו ואין זה נוגד את המציאות, שכן שקרקע אינה יכולה להיות ישרה, לפיכך הניח אותה כאילו היא עולה עד לרופן הכלי.

סִימָן פַּח

בַּעַל קְרִי מִתָּר בְּקְרִיאַת שְׁמַע

[משנ"ב ס"ק ב]

מִי שִׁירְצָה לְהַגִּיז וְלִטְבֹּל, תְּבֹאֵל עָלָיו בְּרַבְהוֹ⁷⁴; וְנִקְאָ אִם עָלִי-בִירְצָה לֹא יִצְבֹּר זָמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה⁷⁵ וכו', יִתְבַּטֵּל מִתַּפְלָה בְּצַבּוּר⁷⁶, אִם יִשְׁפֹךְ אֵין נִכְוֵן לְתַחֲמִיד בְּנֵה⁷⁷.

1) ובטעם הדבר שאף שביטלה בכל זאת יש ענין לטבול, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' טו) שאפילו שמצד ההלכה שדברי תורה צריכים להיות באימה ויראה, כבר התבטלה תקנה זו, אך מטעם קדושה שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין וכו' וכדי שלא להשהות הטומאה עליו, לא נתבטלה, שטבילה זו קדושה גדולה היא, ובזמנינו שמצויים מקוואות אין טעם להקל בזה. וסיים שבדוק ומנוסה כי הטבילה מחזקת את הויכרון להוגים בתורת השם, ותלמודו מתקיים בידו, וסימנך - יראת השם טהורה, עומדת לעד.

ובגודל ענין טבילה זו, כתב הגר"ח קניבסקי (ארחות יושר ערך טהרה עמ' מא) שמובא בספר אחד שכל החיבורים שנתפשטו בקרב עם ישראל, הם אותם אשר מחבריהם נזהרו בטבילת עזרא, ומביא בשו"ת מן השמים כתב שהשיבו לו שבגלל שלא טובלים אין התפילה מתקבלת, שאין טמא מקריב קרבן, וזה גורם את אורך הגלות. והביא עוד שהרמב"ם השיב שמימיו לא ביטל תקנה זו, ועוד הביא שהארי"ל (בשער רוחיק דף ד) כתב שאין דבר יותר מוכרח וצריך אל האדם בענין ההשגה כמו הטבילה, שצריך שיהיה האדם טהור בכל עת. ומסיים הגר"ח קניבסקי שהיום שמצויים מקוואות וקל לטבול, בוודאי מי שיכול ראוי לו להיזהר בזה.

2) ולטבול טבילה זו בתשעת הימים שמראש חודש אב ועד תשעה באב, כתב הישועות יעקב (סי' תקנא ס"ק ג) שמותר, כיון שאינו עושה כן להנאת גופו. וכן הורה החז"י (דינים והנהגות פ"כ אות ג, מעשה איש ח"ה עמ' בא) שמותר אף למי שאינו מקפיד בכל פעם על טבילה זו. וכן הורה הגר"י אלישיב (קרא עלי מועד פ"ג הע' טו), מאידך, בשו"ת רב פעלים (ח"ד סי' כט) כתב שהיה זה הוא רק למי שכל השנה מקפיד תמיד לטבול לטהרתו ואינו מבטלה.

3) ולענין רחיצה במקלחת קודם הטבילה, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' א אות ב) ללמד זכות על המקילים לרחוץ כדרכם אפילו עם סבון, כיון שצריך המקלחת היא אגב הטבילה שהיא לתוספת

יום ד' כ"ד שבט תשע"ו

פאר הגולה קיח

1 חובבים פירק 1
ההלכות קריאת שמע

הלכות קריאת שמע סימן פז פח

שנתקאר בסימן עט. * וכן אם קפה עליהם (ו) (ז) בלי. אף-על-פי שהם עמו בבית הרי אלו בקבונים ומטר לקרות בנגדו :

פח בעל קרי מטר בקריאת שמע, ובו סעיף אחד :

א * כל השמאים קורין בתורה וקורין קריאת שמע ומתפללין, בחוץ מבעלי קרי, שהוציאו עזרא מפל השמאים ואסרו בין בדבריהם בין בקריאת שמע ותפלה עד שישטבל, (א) כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהם פתנגולין. (ב) ואתמר-קף בשלו (ג) אותה תקנה והעמידו הדבר על הדיון, שאף בעל-קרי מטר בדבריהם ובקריאת שמע ובתפלה בלא טבילה ובלא רחיצה ותשעה קבין. * וכן פשט (ב) (ג) (ד) המנהג : הגה יש שכתבו שאין לאשה (ג) (ד) נדה בימי ראיתה לנגס לבית-ההקנס (ו) או להתפלל או להקביר (ז) השם או לצע בספר

א הרי"ף והרא"ש
קנה והקנות כיו
ב שם דרך כב
יבאבא קפא דף כב
ג ברכות כ"ב וז"ל
קל"ו

שערי תשובה

[א] המנהג, עבדיט ושאוים קשרים, ועין בלי"ח ברכות דאפלו חסין כשרים לטבילה זו מדאמרין אפשיט בפרתצואל ע"ש. ועין בשו"ת מאטר נרדכי סי' א וסימן ב שכתב דאין חציבה פוסלת בטבילה זו של בעלי קריין, דקא סי קבין סקרי אע"פ שנגליי בארין ואין פנים מקריטין, וקראת ספוד יוסא משפשוף דקרי שפרשיי משום חציבה, י"ל והתא בסנהט טבילה אהטר ע"ש, וכן העמג שבטבילה אנשים אין מדקדקין, נצ"ע :

באר היטב

שהוא פלוג בתוכו ברו בתוכו, אבל של מכות אפלו אינה רחוצה מהני פניה, דאין אסור אלא מחוב, מ"א : (1) בלי, כתב הבי"ח : משה גבוה וי"ד והתחצות מציעות לארץ וסגור חגורי משה, מקרי מחצה ושרי לקרות עכ"ל, וכתב מ"א ונ"ל דוקא כשהמטה חוצצת מפתל לכתל אבל בלא"ה לא חשיבה מחצה, עין שם, היתום פחת המטה והחצות המטה מגיעים עד פחות מג' סמוך לארץ, שרי, כ"י ל"ח בי"ח, ועין סימן חקב ס"ס"א אי אמרין לבוד בכלים, אבל תא כ"ע מודו דקסטרם דמי, ומח"ט ג"ל דה"ה אם קפה עליו קלי ויש קצת אורר בין הכלי לקרקע כגון שבוטל קצת מצד א' אמרין לבוד, אבל אם הכלי פתוח למעלה אפלו פחות מג' אסור דכ"י שיהא מבזה, מ"א :

(ב) המנהג

ואף הנהג טבילה זו, דוקא בריא או חולה ששמש משתו, אבל חולה שראוה קרי לאנסו פטור, כ"י רמב"ם, וכן אם ראה מים חלוקים לא גזר עזרא, ומי סאה מים שאובים כשרים לטבילה זו, מ"א ופ"ר"ח, וקטור סי' רמא כתב : ויש חסידים ואנשי מעשה שמתמירין על עצמן וטובלין, והמרא יתרה הוא, דלי"ד טבילה אלא רחיצה פטו קבין ע"ש, ומבאר כ"י שדין ט' קבין הוא אפלו פנים שאובים ואפלו מג' (א) [אבל לא] מד' כלים ובאפן שלא יפסיק משפרכת כלי א' עד שיתחיל השני, אבל מד' ולמעלה אין מצטרפין קלל, והגד ט' קבין צריך שישפך עליו אבל לא לטבל בתוכם, בין אם הם בכלי או בקרקע, וכן יש לנהג באותם שנוהגים להטהר בעריה וע"כ ע"י ט' קבין, ט"ו, ושעור ט' קבין הוא ט"ו קווארט פוליש"י, עין סי' תרו ס"ה, וקרבנים כתב שפסקיו לא בטל טבילה זו : (3) נדה, כתב ר"י יש טועין לומר שהשנים יולדות לא יגנסו לכהכ"י עד שעברו מ' לזכר ופי' לנגקה, ומנהג טעות הוא וצריך למחות בידם, ע"ת : (ג) השם, ובכרת-הקטין

באר היטב

אף-על-פי שהן גבוהין י' טפחים לא הוי מחצה להפסיק : * וכן אם קפה וכו' . כתב הלבוש : אם העמיד להגדף והעבית בתוך כלי שמחצותיה גבוהין יותר מן הגדף והעבית עד שאינן נדאין, הוי כמבסין ומטר אם אין גיש רע : אבל הפתח צ"ב והלחם חמורות חולקין וסוקרין דלא פנני, אם לא כשמחצותיה גבוהין יותר עשרה טפחים, כן כתב אליה רבה, כתב הפריימגדום : גג רמב שבוטל על הבית (שקורין פיר ליביץ), לא נחשב זה לרשות מפני עצמו לגבי רשות-היבשים, על-כן אם יש צוואה חוצצת לו אסור לזנוח חתופה ובגריהו, ואפילו באין ונאחו : ועין בסימן עו סעיף ח, דאפלו אם הוא רק מקום הראוי להסתפק צריך לזנוח כזה :

משנה ברורה

ולא הפסק מחצה, ומשות שלפני שרגליהן גבוהות שלשה טפחים, צריך הרחקה מהגדף פדיון : (1) בלי, אפלו (כא) יש קצת אורר בין הכלי לקרקע, כגון שבוטל קצת מצד אחד פלי-שהוא פחות משלשה טפחים, אמרין לבוד וקרי כמבסיה⁽¹⁾, אבל אם הכלי פתוח למעלה, אפלו פחות משלשה אסור⁽²⁾ :

* וכן פשט המנהג

עין במשנה ברורה מה שכתבנו דאזנן הנהגים בטבילה, אפלו הכי חולה לאנסו פטור מקלות, קצת נראה דחולה קרא לענין זה מי שהוא קוראת שמע ותפלה⁽²⁾ : ואפשר (ד) דאפלו (כא) יש קצת אורר בין גזרה (ה) שאין רב העבור וכולין לעמוד בה, ובשלושה⁽³⁾ משום (ו) בשול תורה ומשום בטול פרקה ורביה : (ד) המנהג, ומכל מקום (ו) יש אנשי מעשה שנוהגין בתקנה זו⁽⁴⁾ וטובלין את עצמן לקרן⁽⁵⁾, ואם קשה עליהם הטבילה רחצוין את עצמן בתשעה קבין, וכתבו (ס) האורחונים, שארבעים סאה מים שאובים כשרים לטבילה זו⁽⁶⁾, וכן התשעה קבין הוא גס-בן פנים שאובים, ואפלו (ט) משלשה כלים, (י) ובאפן שלא יפסיק משפרכת כלי אחד עד שיתחיל השני, אבל יותר משלשה פלים אין מצטרפין לשעור תשעה קבין, ונהג תשעה קבין, צריך שישפך עליו, (יא) אבל לא לטבל בתוכם, בין אם הם בכלי או בקרקע, דכל שהוא דרך טבילה בעיניו דוקא ארבעים סאה (יב) ובקרקע כשאר טבילות, (יג) ומכל מקום אם נכנס חציו למקנה ולא הרבין ראשו לטבל חציו גופו אשר בחוץ, רק שפכו עליו מלמעלה תשעה קבין, מועיל לטהר, כתב בספר מטה-אפרים, דכעת שפיכת התשעה קבין על האדם, יש לו לעמד זקוף ושחי ידיו מנחים נגד לבו, ולא ידחק אותם בחבוק הרבה רק ברוח קצת כדי שזכאו המים גם שם, ויזהיר לשופכים⁽⁹⁾ עליו שישפכו כנגד גופו מקוש⁽¹⁰⁾, ושעור תשעה קבין, עין בבאר היטב שהוא שעור ט"ו קווארט פוליש"י : עין בספר מטה-אפרים הג"ל שכתב דבקווארט⁽¹¹⁾ שלטו צורך כ"ד קווארט לשפיכת תשעה קבין⁽¹¹⁾, ובשעת הדחק שאין הכלים מתזקין כלי-פה, יש להקל ב"ח קווארט, וכן יש לזהר בכל זה אותם שנוהגים להטהר בעבריהם-השנה וערכי-זו-כפור על-ידי תשעה קבין, כתב במגן-אברהם, דאף הנהג טבילה לקרי, דוקא בריא או חולה ששמש משתו, אבל חולה שראוה קרי לאנסו פטור מקלות, ואין לו (יד) רק לרחץ אותו מקום שלא יהיה מלכלף משכבת-זרע⁽¹²⁾, וכן בריא שראוה מים חלוקים פטור מקלות⁽¹³⁾, ולא גזר עזרא על זה לענין דבריהם-התפלה, ורק לענין תרומה טמא משום מים חלוקים⁽¹⁴⁾ : (ה) נדה⁽¹⁵⁾, (טו) כתב רבנו ירחם : יש טועים לומר, שהנשים יולדות לא יגנסו לבית-ההקנס עד שעברו ארבעים יום לזכר ושמזנים לנגקה, ומנהג טעות הוא וצריך למחות בידם, וכן כתב, שלא נהגו רק שלא לנגס

שער השני

(כא) מגן-אברהם : (ב) טור : (ג) גמרא : (ד) פריימגדום : (ה) דכ"י שכתב בשלש אין להחמיר במידי דאמי לידי קלא : (ו) רמב"ם : (ז) מגן-אברהם : (ח) אליה רבה : (ט) בית-יוסף ומגן-אברהם ושי"א : (ט) פריימגדום דלא כט"ו : (י) ט"ו : (יא) בית-יוסף : (יב) חושי ר' עקיבא איגרי : (יג) בית-יוסף : (יד) שלחן-שלמה : (טו) עלת-המיר :

שער השני
(כא) מגן-אברהם : (ב) טור : (ג) גמרא : (ד) פריימגדום : (ה) דכ"י שכתב בשלש אין להחמיר במידי דאמי לידי קלא : (ו) רמב"ם : (ז) מגן-אברהם : (ח) אליה רבה : (ט) בית-יוסף ומגן-אברהם ושי"א : (ט) פריימגדום דלא כט"ו : (י) ט"ו : (יא) בית-יוסף : (יב) חושי ר' עקיבא איגרי : (יג) בית-יוסף : (יד) שלחן-שלמה : (טו) עלת-המיר :

תרגום : 1 מרה פולנית (0.83 ליתר), 2 ספל לנטילת ידים (0.51875 ליתר), 3 גג ללא מחצות.

יום ה' כ"ה שבט תשע"ו - (כ"ו כ"ז שבט חזרה שישי שב"ק)

הלכות קריאת שמע סימן פח

(הגהות מיימתי פ"ד), ויש אומרים שמתרת בכל, וכן עקר (רש"י הלכות נדה). (ז) אכל המנהג במדינות אלו בסכרא ראשונה. ובימי לבון נהגו התור. ואפלו במקום שנהגו להתמיד, בימים (ד) נוראים ובהאי גונא שרבים מתאספים לילף לבית־הכנסת, מתרין לילף לבית־הכנסת כשאר גושים, כי הוא להם עצבון גדול שהכל מתאספים וכן יעמדו חוץ (פסקי מהרא"י סי' קל"ב):

באר היטב

נוראים לכל בהאי גונא, מעגלי צדק, וכתב מ"א ונ"ל בין שמטרים לילף לכהכ"נ מתרים ג"כ להתפלל. וה"ה אם משיא בנה או בתה או שהיא בעצמה יולדת, שהולכים לכהכ"נ אחר ד' שבועות, שרי בכל גונא אעפ"י שהיא נדה עכ"ל, ועין תשובת באר"ע שק סי' לו:

משנה ברורה

לבית־הכנסת⁽¹⁶⁾ ולא לקראת ספר־תורה, וגם בשמתפללת אינה עומדת בפני חברותיה, ומשום מנהג וכבוד עושין כן ולא משום אסור, עד כאן לשונו. וכן הסכימו (טו) האחרונים דצריכה להתפלל בביתה ולברך כל הברכות⁽¹⁷⁾, ובפרט ברכת־המזון וקדוש שהוא מן התורה, ובמדינותינה נהגין התור להפיל לעולם⁽¹⁸⁾, ומברכות ומתפללות, ומכל מקום לא יסתכלו בספר־תורה או משיא בנה או בתה או שהיא בעצמה יולדת, שהולכין לבית־הכנסת אחר ארבעה שבועות, שרי אף־על־פי שהיא נדה, וכיון שמטרים לילף לבית־הכנסת שרי גם כן להתפלל בכל זה לכלי עלמא:

שער הציון

(טו) פרי ת"ש וסגן־אברהם וסגן־בדרים וכן מוכח מהנ"א: (פ) סגן־אברהם:

תשמע מאחרים, ואי ליכא אחר חברך ברהמ"ז בעצמה בלחש וכ"ש קדוש יהוא מדאורייתא. וכב"ז סי' קנ"ג ק"ב שלא נהגו רק שלא לבגס לכהכ"נ ולא לקראת ס"ח, וגם בשמתפללין אינה עומדת בפני חברותיה, ומשום מנהג וכבוד עושין כן ולא משום אסור עכ"ל, וכן עקר, מ"א: (ד) נוראים. ומיום ראשון של סליחות ואילף מקרי מימי:

באר הלכה

הלוש⁽²³⁾, וראיה לזה מברכות כ"ב לענין תלמיד־תקמים, עין שם ברש"י ובור המתחיל אפשר. ודע עוד דמה שמסתפק בשערי־השובה לענין תעציה בטבילת בעל־קרי, מצאתי בספר האשכול שנכינו עמה לאורו, שכתב בהדיא דאין פוסל תעציה בנה⁽²⁴⁾, אף ביש תעציה בלב גופו, משמע שם פוסל גם כזה:

ועין במגן־אברהם: (ז) אכל המנהג וכ"ו. ובמדינותינה נהגין התור להפיל לעולם⁽¹⁸⁾, שלא יבגסו⁽²⁰⁾ לבית־הכנסת⁽²¹⁾ עד שיטבלו⁽²²⁾: (ח) נוראים. ומיום ראשון של סליחות ואילף (י) מקרי מימי נוראים לכל בהאי גונא. והוא הדין אם משיא בנה או בתה או שהיא בעצמה יולדת, שהולכין לבית־הכנסת אחר ארבעה שבועות, שרי אף־על־פי שהיא נדה, וכיון שמטרים לילף לבית־הכנסת שרי גם כן להתפלל בכל זה לכלי עלמא:

הלכות קריאת שמע סימן פח

ביאורים ומוספים

נסעה להתפלל על קברות אבותיה במקום רחוק, ופתאום ראתה דם וקשה לה לחזור לביתה וליסוע שנית לקברים, כתב השלחן מלכים (דיני גדה ויולדת ס"ק ה עמ' לח) שמותר לה ללכת לקברים.

ולענין הליכה לקבר רשביי במורן בליג בעומר, כתב הפתחי מגדים (פ"ג אות קכב) בשם הגר"מ הלברשטאם וכן כתב בספר סוגה בשושנים (פ"א) בשם לקיטת כתי"י של החיד"א, שהמנהג שלא הולכת בימי טומאתה, וכן הורה הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה הלכות קריאת שמע עמ' רלג) שאין לה ללכת אפילו לקבר יחיד של תנאים או אמוראים.

22) ובביאור החילוק מדוע לבית הקברות אסורה להיכנס גם כשכבר לא רואה דם עד שתטבול, ואילו לבית הכנסת אסורה להיכנס רק בזמן שרואה, כתב בשיעורי שבט הלוי (סי' קצה סי"ז אות ה) שלבית הכנסת אסרו עליה להיכנס משום גנאי, וזה רק בשעת ראיתה, אבל לבית הקברות אסורה להיכנס משום חומרת צירוף טומאת גדה עם טומאת מת, וזה שייך עד שתטבול.

[ביה"ד"ה וכן פשט המנהג]

מ' שהיא תלוש²³ וכו', מצאתי בספר תאשכול שזכינו עשה לאורו, שכתב בקצת דאין פוסל חציצה בזה²⁴.

23) ואף אם יכול לטבול במקוה חם, הורה הגר"ח קניבסקי (טהרת התורה תשובה ח) שלא חייבהו חז"ל בכך.

24) חציצה שיכול להסירה בקלות, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' פח) שטוב להסירה קודם הטבילה.

ולגבי טבילה בערב יום הכיפורים, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרו ס"ק כו) שמותר לאבל לטבול, ומחמת כן מותר לו גם לרחוץ קודם כדי שלא תהיה לו חציצה, ואף שבטבילה שבכל ימות השנה לא מדקדקים בחציצה, כתב המטה אפרים (שם ס"ח) שבטבילה של ערב יום הכיפורים יש לדקדק בה יותר לנמרות שיסוד טבילה זו הוא משום קרי.

ולגבי חציצה בשפיכה של תשעה קבין, כתב האלף למטה (שם ס"ק ג) שפוסלת, שלא גרע מנטילת ידים שחציצה פוסלת [אולם האלף למגן כתב שדבר זה צריך עיון].

[משנ"ב ס"ק ו]

שלא לזכור לבית הכנסת¹⁸ וכו', ולקרף כל הקרבות¹⁹.

16) ואף לדיעה זו שאין לאשה גדה להיכנס לבית הכנסת, כתב המקור חיים (ד"ה בימים) שאם פירסה גדה בהיותה בבית הכנסת, אינה חייבת לצאת תיכף.

17) ולגבי הדלקת נרות שבת, כתב לקמן (סי' רסג ס"ק יא) שגם בימי נידותה, האשה עצמה מברכת עליהם.

[משנ"ב ס"ק ז]

ובמדינותינו נוהגין תר לעולם¹⁸ וכו', ומכל מקום לא יסתכלו בספרותה בשעה שמתגביהם אותה להראות לעינים¹⁹ [ח"א]. עוד כתב, שלא יכנסו²⁰ לבית הקברות²¹ עד שיטבולו²².

18) ולענין תפילת אשה גדה בכותל המערבי, כתב הגר"מ גרוס (אום אני חומה ח"א סי' מה) שאין זה כלול בהיתר שכתב המשנ"ב שנוהגים בו במדינותינו, משום שמעלת התפילה במקום זה היא גדולה ביותר, יש להחמיר בה. אמנם כשרוצה להתפלל שם על צרתה, מותר לה לילך לשם והמנהג נראה, כיון שבמקום זה התפילה מתקבלת להוציאה מצרתה.

19) ואיסור הסתכלות זה, ביאר הגר"מ גרוס (שם) שהוא לאו דוקא בשעת הגבהת ספר התורה, אלא שלא לראות כלל את הכתב של ספר התורה.

20) ויש נשים שנהגו שלא להיכנס לבית הקברות גם בימי הריון, וכתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' מב אות ב) טעם לדבר על פי המבואר במשנה (פרה פ"ג מ"ב), שלצורך הכנת אפר פרה אדומה היו נשים מעוברות יולדות את בניהן על גבי סלע [משום הזהירות שלא להיטמאות בטומאת מת בהתקרבות לקברים, ואילו על גבי הסלע אין לחוש שמתחתיו יש קבר]. ומגדלות אותם שם בטהרה, ואף נשים אלו מצפות שמהרה יבנה המקדש ויזכו להוליד בטהרה ויעשה האפר על ידי הבנים שיוולדו להן, ולכן אינן נכנסות לבית הקברות כדי לשומרם בטהרה.

21) ולענין הליכה לבית הקברות, הורה הגר"ש וואזנר (מראה כהן עמ' פז) שלכתחילה אין לה ללכת כלל, אמנם במקום הצורך מותר לה ללכת, וראוי שלא תעמוד בקירוב ארבע אמות לקברים, וכן אם

מילואים הלכות קריאת שמע סימן פה

המשך מעמוד קודם

צריך להקפיד לצמצם דבריו שלא יאמר מילים יתירות, אלא ידבר בדרך שמדבר מחוץ לבית הכסא.

[משנ"ב ס"ק י]

וכל-שכן השמות שאינם נמקקים⁽⁸⁾ אסור לאמר שם אפילו בלשון לצ"ש⁽⁹⁾ וכו', אסור להזכירו בשמחה על ענין השלום⁽¹⁰⁾.

(9) והשמות שאין נמקקין הם: הויה, אדני, א-להים, א-ל, א-ללה, א-ל, ש-די, צב-אות, י-ה, יש אומרים גם א-ה-ה, ומתוך שמות אלו יש שבעה שהם השרשים ושאר השמות נכללים בהם [שאר השמות מבוארים ברמב"ם ובכסף משנה (פיו מהל' יסודי התורה ה"ב), ובשריע (יר"ד סי' רעו ס"ט)].

(10) וכן שם 'רחמנא', כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' מ ארת כו) בשלשון ארמית הוא שמו של הקב"ה, ולכן אסור להזכירו במקומות המוטנפים ולא להזכירו לבטלה. וכן מבואר לקמן (סי' קסז ס"ק נא) שאם בירך בלשון 'רחמנא' יצא.

(11) ואף כשאנו מתכוון לכך אלא כוונתו להזכיר שם של אדם, הביא לעיל (סי' פד ס"ק ו) מחלוקת בזה, וסיים שירא שמים יש לו להחמיר בה.

הרי הוא אנוס ועל ידי אנוס מותר. ועוד ביאר, שבתפילה אין לו היכר ולכן חוששים שמה ישבח ויהרהר בהלכה, אבל במרחץ, הרי המרחץ לפניו ועמוד ערום, ובודאי יסיר העיין בהלכה ויטלקנו מליבו.

ובית הכיסא שצמוד לבית המדרש, והנכנס לעשות בו צרכיו שומע דברי תורה, כתב הלב חיים (פאלאג'י, ח"ג סי' ו) שמותר להיכנס לשם, שהרי אם הוא תלמיד חכם יוהר לא להרהר, ואם הוא עם הארץ, נחשב אנוס שהרי מוכרח לעשות צרכיו.

[משנ"ב ס"ק ט]

ומגדת חסידות הוא להקמיר⁽⁸⁾.

(8) ומשמע שבשאר לשון אין איסור לדבר, ואף שכתב הרמ"א לעיל (סי' ג ס"ב) שאסור לדבר בבית הכסא, ביאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' סא) לפי מה שכתב המשנ"ב שם (סי' ד) שלצורך גדול מותר לדבר כשאנו נפנה. ומה שכתב הספר חסידים שמידת חסידות להחמיר שלא לדבר במקומות המוטנפים בלשון הקודש, כתב האפיקי מגינים (חידושים ס"ק ח) שבמקום שעיקר דיבורם הוא בלשון הקודש אין להחמיר אפילו משום מידת חסידות.

ובמקום הצורך שמותר לדבר, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' כד) שאין

הלכות קריאת שמע סימן פה פו

המשך מעמוד ק"ז

ומי"מ אם מכסה את הצינור בבר הרי זה מועיל, וכן אפילו אם רק צבעו נחשב ככיסוי.

[ביה"ל ד"ה אבל]

עין במשנה ברורה לענין כלי פודצ'ליין⁽⁴⁾.

(4) מה שכתב שכלי חרטינה דינם ככלי חרס, ביאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ט) שהוא דוקא אם שוהה שם הצואה או המי רגלים יותר ממועת לעת.

ממתכת שמותר לברך כנגדו, לבין צינור מחרס שאסור לברך כנגדו, וכן הורה הגרי"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה תשובה פא) שביצינור חרס צריך להזהר מלומר דברים שבקדושה כנגדו. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו תשובה יז) כתב שצריך להרחיק מהצינור ארבע אמות, כי מלובלך תמיד בדברים המוטנפים, ואף כשעשוי מפלסטיק או ממתכת הוא בולע, שעינינו רואות שלפעמים הוא נשבר ונראה שהוא בלוע וספוג בלכלוך, ולא כעביט ממתכת שאין מצויה בו צואה תדיר.

הלכות קריאת שמע סימן פו פח

המשך מעמוד ק"ח

שבו הנקבים, וישפוך מהצינור שיש לו פתח אחד, הורה הגרי"ח קניבסקי (שם) שמועיל, והגרי"ש אלישיב (הלכות חג בחג ימים נוראים פכ"א הע' 62) הורה שמקלחת אינה מועילה כתשעה קבין, משום שכשם שאי אפשר לטבול בתשעה קבין המחוברים לקרקע, כך אין להטהר בדרך שפיכה אלא אם כן יש מעשה שפיכה, והיינו כששופך מתוך כלים ולא על ידי מקלחת. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' כד) כתב שאם המים הולכים בשפע ולא בטטוף, יש להקל בזה במקום שאי אפשר לטבול במקדה, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כא) שמועיל, ובתנאי שיהיו המים נזלים בלי הפסק, ומהנכון שלא יבט אחר שכבר נשפכים המים, אלא יעמוד תחת המקלחת קודם יציאת המים, ואז יפתח את המקלחת שישפכו עליו תשעה קבין ובכך יצא ידי שפיכת תשעה קבין, ולאחר מכן יצא ויהזור ויעמוד שוב תחת המים שכבר זורמים, שבכך נחשב גם כטובל בכך שבא לתוך המים, וזה כדי לצאת ידי טבילה במים המחוברים למים שאינם שאובים.

(12) וטעם הדבר, כתב הרמ"א לעיל (סי' עו ס"ד) משום שדינה כצואה, וכתב המשנ"ב שם (סי' טו), שיש מחלוקת כשהיא על בשרו האם יש להחמיר בזה כאשר היא מוכסה, אבל אם היא על בגדיו וגם מוכסה

פטור מכלום⁽¹⁰⁾ וכו', ורק לענין תרומה טמא משום מים חלוקים⁽¹¹⁾. (9) ולגבי נטילת ידים, כתב לקמן (סי' קנט ס"ק טט) בשם האחרונים שלכתחילה טוב להזהר שלא יטלו נברי או נדה את ידי, הורה הגרי"ח קניבסקי (טהרת התורה ח"ב תשובה סז) שלגבי שפיכת תשעה קבין אין להחמיר בכך.

(10) וכששופכים על גופו, כתב האלף המוגן (על המטה אפרים סי' תרו ס"ק ג) שאין צריך להקפיד שיגיעו המים על כל המקומות שבגופו, אלא צריך שכל המים הנשפכים יעברו נגד גופו וסביב לו.

(11) ושיעור זה במידות של זמננו, כתב בספר מידות ושיעורי תורה שלדעת החזו"א השיעור הוא 21.6 ליטר, וכן כתב בשו"ת הלכות (סי' א), ולדעת הגרי"ח נאה השיעור הוא 12.44 ליטר, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כא) כתב שיש אומרים 32 ליטר ויש אומרים 16 ליטר, וכתב שאין להקל בפחות מוכך.

ולדטהר בתשעה קבין על ידי מקלחת, דעת החזו"א (תורת המועדים סי' תרו ס"ק יט) שאין זה מועיל, כיון שבמקלחת כל חור נחשב לכלי אחר ונמצא ששופך ביותר משלשה כלים, אכן אם יפרק את ראש המקלחת

מילואים

הלכות קריאת שמע סימן פז פה

המשך מעמוד קודם

14) וכן לענין אכילת חלת חוץ לארץ על ידי כהן שטבל לקריה, כתב לקמן (סי' תנו סי' כ"א) שטוב להיזהר לאוכלה מיד אחר הטבילה קודם שיטיל מים, שמא יטיל מים חלוקים או עכורים שיש בהם חשש קרי ויצטרך לחזור ולטבול.

[משנ"ב ס"ק ה]
נדה¹⁶].

15) ובטעמים של האוסרים כתב המור וקציעה (ד"ה תמא), שבשעה שהדמים שותתים ממנה הרי הם טינוף כמו קרי ודומים לצואה. וכן כתב התורת חיים (זונגפלד, סי' כז) שראיית דמה דומה לצואה. והתורת חיים (סופר, ס"ק ד) כתב שכן נראה מדברי הבשמים ראש, אולם לדעתו דינה כמו שיורד לו הם מהטחורים, שכתב בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' שטו) שכשאינו בא מהמעין, הרי הוא כדם היוצא ממכה, שאם אין לו ריח רע מותר להתפלל לידו.

לכל הדעות מותר. אמנם הביא (שם) שבספר חסידים (סי' תקט) מוכח שאפילו על בגדיו ומכוסה יש לרוחצו או לפושטו, שלא יהיה דבוק בו הטומאה, ומכל שכן כשנכשל חיו על ידי קרי שלא יהיה לו למוכרת איסור.

13) אמנם לגבי טבילת ערב יום כיפור, כתב לקמן (סי' תרו סי' כ"א) בשם המג"א, שאף למי שסובר שטעם הטבילה בערב ראש השנה ויום כיפור הוא משום קרי, וכבר טבל בערב ראש השנה ולא ראה עוד קרי, בכל זאת צריך לטבול פעם נוספת בערב יום כיפור, והמג"א כתב שהטעם הוא שמא ראה מים חלוקים או עכורים, והמחצה"ש (שם) כתב בשם הא"ר, שהטעם מצד טבילת ערב יום כיפור חמורה יותר. והטובלים לטומאת קרי כתקנת עזרא, ובפרט מי שהוא חולה או זקן, כתב בבחי"ל שם (סיד ד"ה משום) שצריכים להיזהר להטיל מימיהם קודם הטבילה, כדי שלא יטמאו אחריה בהטלת המים.

הלכות תפילה סימן צ

המשך מעמוד קב

לצורך בריאותו, אך אם הוא לצורך פרנסתו, כתב שם שאף שאינו עושה איסור בזה, אך לצורך כזה אין להכניס את עצמו לכך.

29) וכן עובדים שהמעביד שלהם מקפיד שלא יצאו באמצע העבודה לתפילה בציבור, כתב לקמן (סי' קי סי' יב) שיכולים להתפלל ביחידות.

וכשדר במקום שאין בו מנין לתפילה, כתב הגרש"ז אויערבך (תפילה כהלכתה פי"ח הע"ה) שמשמע בשו"ע לעיל (סי' נה סב"ב) שרק לימים נוראים צריך להוציא הוצאות כדי לשכור אנשים להשלים מנין, אבל בשאר ימות השנה אינו צריך, ואף שבכל מצוות דרבנן צריך להוציא ממון כפי הנצרך לקיימן, לתפילה בציבור לא צריך, וכמו שמצינו שגם בנוגע לטורח הגוף הגבילו חכמים כמה צריך ללכת בשביל תפילה בציבור, וכמבאר בשו"ע להלן (סט"ז).

בשורת מנחת יצחק (ח"ו סי' ו) שעדיף שיצא לתפילה בציבור ולא לקריאת התורה, אך אם בציבור קשה לו לכוון יותר מבביתו, עדיף שיתפלל בביתו ויצא לקריאת התורה.

27) ומי שבאפשרותו להתפלל בציבור רק תפילת שחרית או רק תפילת מוסף, כתב הגרי"ח קניבסקי (שאלת רב עמי קפה) שעדיף להתפלל עמם שחרית שהיא בקשת רחמים, מה שאין כן תפילת מוסף שהיא רק בגדר זינשלמה פרים שפתינו.

[משנ"ב ס"ק טז]

שמש כחו אף שאינו חולק²⁸ וכו', יכול להתפלל בביתו בקהילה²⁹.
28) וכשלוצורך בריאותו או פרנסתו צריך להיות במקום שידוע שלא יהיה לו שם מנין, כתב הגרש"ז אויערבך (תפילה כהלכתה פי"ח ס"ט) שמותר לשהות שם, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' כ"א) לענין השהיה שם

הלכות תפילה סימן צ

המשך מעמוד קב

62) ובית מדרש שמיועד רק לומר בו שיעור שעה או שתיים ביום, כתב התורת חיים (סופר, ס"ק כג) שאין לו חשיבות יותר מבית הכנסת, וכמו שמשמע ברבינו יונה בברכות (ד, א בדפי הרי"ף) שכתב שאם אומרים בו דרשות לפי שעה אין לו מעלת בית המדרש, שכן מעלת בית המדרש היא בכך ששם קביעות התורה וההוראות בכל יום, מה שאין כן בית מדרש ובית כנסת שאומרים בהם דרשות לפי שעה.

63) וכשהוא עצמו לומד באותו בית מדרש, כתב המעדני יום טוב (ברכות פ"א סי' ז אות ע) שיש מעלה להתפלל במקום שיושב בשעת הלימוד.

64) אמנם, בישובים קטנים שיש חשש שיתבטל המנין בבית הכנסת, כתב לעיל (סי' נה סי' עג) שילכו להתפלל בבית הכנסת. וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק נז]
מפני שקבטל מלמודו בקשעת הליכתו⁶⁵].

65) ואף שבזמננו אין תלמיד חכם בדרגה של 'תורתו אומנותו' כרשב"י וחבריו שיהיה פטור מתפילה (כדלקמן בשו"ע לקמן סי' קו ס"ב ובמשנ"ב שם ס"ק ו). כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"א סי' לא)

הגרי"ח קניבסקי (אשי ישראל פי"ח הע"ו ע) שברוב על גבי בחמת שיש טירחא וקושי בדבר דינו של רובב כמהלך, מה שאין כן בנוגע במכונית שאין טירחא, משערים לפי משך זמן הילוך מיל, וכן הורה הגרי"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' קב) שעבור תפילה בציבור צריך ליסוע 18 דקות.

[משנ"ב ס"ק נח]

מ"רי בהולך ל"כר רשות⁶⁶].

60) וכתב הא"ר (סי' כ) שמהדבר נגון שנוסע לטיול, אך לצורך פרנסתו, כתב הערוך השלחן (סי' כ) שנחשב כהולך לדבר מצוה, שהרי מצוה לפרנס את אשתו ורעו.

[משנ"ב ס"ק נח]

וכדי שלא יבטל מלמודו לילך לבית הכנסת⁶⁷ וכו', שקבוע לרבים ללמוד התורה⁶⁸, בודאי ק"ש"תו חמורה יותר מבית הכנסת⁶⁹ וכו', יותר מבית הכנסת⁶⁹.

61) ואף כשיש באפשרותו ללכת להתפלל בבית מדרש הקבוע לרבים, משמע בחיי אדם (כלל יז ס"א) שיש מעלה בבית המדרש שהוא עצמו לומד בו.

